

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БАНКУ
(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії

зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**
(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою банківської справи, протокол № 12 від 06.04.2016.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» є розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання здобувачем сформульованих завдань.

У ході практичних занять здобувач набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з вирішення прикладних задач професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» на практичні заняття відводиться 22 год. навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Сучасні технології управління фінансами банку» проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Проведення практичних занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

При підготовці до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання (табл. 2.1) здобувачі формують доповідь, яка відповідає зазначеним викладачем вимогам, та презентують відповідні матеріали під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік тем та завдань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування технологій управління фінансами банку						
1.	Тема 1. Передумови запровадження технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку	Вміти здійснювати дослідження фінансово-економічних та методологічних передумов трансформації підходів у фінансовому менеджменті	Семинар-дискусія за питаннями: 1. Тенденції технологізації та еволюція технологій управління фінансово-економічними процесами.	4	-	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [14; 15; 17]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
		банку	<p>2. Ускладнення інструментарію фінансового менеджменту банку та тенденції застосування інноваційних технологій управління фінансами банку</p> <p>3. Застосування еволюційних теорій та концепції "організаційних рутин" у фінансовому менеджменті банку</p> <p>Розв'язання практичного завдання: «Вплив падіння темпів економічного розвитку України, зниження рівня фінансової стабільності банківської системи, посилення ризикованості банківської діяльності, високого рівня конкуренції у банківському секторі на зміну підходів у фінансовому менеджменті банку»</p>			
2.	Тема 2. Теоретико-методологічні засади технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку	Вміти критично аналізувати наявні підходи у фінансовому менеджменті банку, виявляти властивості технологій управління фінансами банку	<p>Семінар-дискусія за питаннями:</p> <p>1. Сфера застосування основних підходів до управління фінансами банку</p> <p>2. Необхідність перегляду принципів фінансового менеджменту банку</p>	2	-	Основна: [1; 9]. Додаткова: [14; 17]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			3. Виділення характеристик технологій управління фінансами банку Виконання завдання «Застосування методу контент-аналізу для розвитку категорійного апарату фінансового менеджменту банку»			
	Тема 3. Ідентифікація стадії життєвого циклу банку як основа формування корпоративних та фінансових стратегій його розвитку	Вміти обирати індикатори для визначення стадії життєвого циклу банку, враховуючи специфіку його діяльності як фінансової установи, ідентифікувати поточну стадію життєвого циклу та враховувати її при розробленні корпоративної та фінансової стратегії банку	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Переваги та недоліки існуючих моделей життєвого циклу організації 2. Зв'язок між стадією життєвого циклу банку та корпоративною стратегією його розвитку 3. Вплив циклічності розвитку банку на фінансові параметри його діяльності та вибір фінансової стратегії Виконання завдань «Ідентифікація стадії життєвого циклу банку», «Розрахунок інтегральних показників за складовими фінансової стійкості банку», «Встановлення залежності показників ресурсної стійкості, ліквідності, ділової	4	-	Основна: [8; 9]. Додаткова: [15]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			активності, прибутковості від стадії життєвого циклу банку»			
Разом за змістовим модулем I – 10 год.						
Змістовий модуль 2. Вибір спеціальних та комплексних технологій управління фінансами банку						
	Тема 4. Врахування циклічності розвитку банку при запровадженні спеціальних та комплексних технологій управління фінансами	Вміти формувати систему показників для вибору спеціальних технологій управління фінансами банку та обирати найбільш відповідні поточній стадії життєвого циклу. Вміти визначати готовність банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами.	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Проблемні питання управління фінансами банку на різних стадіях його життєвого циклу. 2. Складові зрілості системи фінансового менеджменту банку. Виконання завдань «Обґрунтування системи показників оцінки ефективності банківських операцій використанням математичних методів», «Визначення інтегральних показників та розроблення їхніх шкал», «Оцінювання рівня готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами та визначення ступеня формалізації та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту банку»	4	-	Основна: [4; 9; 10]. Додаткова: [14; 15; 17]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			з використанням експертних методів»			
	Тема 5. Розвиток комплексних технологій управління фінансами банку	Вміти формувати інструментарій та застосовувати технології бюджетування, бенчмаркінгу, фінансового контролінгу, збалансованої системи показників для управління фінансами банку	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Спільні риси та відмінності технологій фінансового контролінгу та збалансованої системи показників. 2. Сфера застосування технології бенчмаркінгу для управління фінансами банку. Виконання завдань «Формування підконтрольних показників у системі фінансового контролінгу у банку», «Обґрунтування складу збалансованої системи показників банку з використанням математичного апарату», «Визначення банку-еталона для бенчмаркінгового порівняння»	6	-	Основна: [2; 4-7; 9; 11]. Додаткова: [12; 13; 16]
	Тема 6. Фінансове забезпечення технологій управління фінансами банку	Вміти визначати зміст та форми фінансового забезпечення технологій управління фінансами банку	Семінар-дискусія за питаннями: 1. Проблеми фінансового забезпечення впровадження технологій управління фінансовою діяльністю банків. 2. Важелі та інструменти	2	-	Основна: [2-5]. Додаткова: [7; 12; 19]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			фінансового забезпечення впровадження технологій управління фінансовою діяльністю банків. Виконання завдання «Аналіз можливостей банків України щодо фінансування технологій управління фінансовою діяльністю»			
Разом за змістовим модулем II – 12 год.						
Разом за навчальною дисципліною – 22 год.						

*ПЗ – програмне забезпечення

3. ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №5:

Завдання: «Встановлення залежності показників ресурсної стійкості, ліквідності, ділової активності, прибутковості від стадії життєвого циклу банку»

Мета заняття: уміння узагальнити закономірності щодо рівнів фінансових показників на різних стадіях життєвого циклу банку та виділити фінансові пріоритети на кожній стадії.

Основні теоретичні відомості: Банк у своєму розвитку проходить стадії життєвого циклу: створення (період функціонування на фінансовому ринку до 1 року), екстенсивне зростання (основним фактором зростання є нарощування доходів і витрат), інтенсивне зростання (основним фактором зростання є розширення ринкової частки завдяки більш ефективному використанню ресурсів), зрілість (стабільне функціонування та одночасне посилення необхідності своєчасного реагування на зовнішні і внутрішні зміни шляхом вибору відповідних технологій управління фінансами), спад (зниження основних показників діяльності, поступова втрата конкурентоспроможності та позицій на ринку), ліквідація (припинення діяльності та банкрутство).

Кожній стадії притаманні певні особливості, які знаходять прояв у зміні фінансових показників. Основними фінансовими показниками є: ресурсна стійкість (показники надійності, участі капіталу у формуванні активів, захищеності власного капіталу, «фінансового важеля», платоспроможності, загальної достатності капіталу, активності залучення ресурсів, частки міжбанківських кредитів у зобов'язаннях,

частки депозитів у зобов'язаннях, використання залучених та запозичених коштів у кредитні вкладення); ділова активність (показники кредитної активності, робочих активів, страхування активів резервами, прострочених кредитів, частки роздрібних кредитів в активах, частки міжбанківських кредитів в активах); ліквідність (показники миттєвої ліквідності, поточної ліквідності, загальної ліквідності, співвідношення високоліквідних і робочих активів); фінансова результативність (показники рентабельності активів, рентабельності капіталу, дохідності чистих активів, чистої процентної маржі, процентного спреду).

Хід роботи. Необхідно:

- 1) розрахувати показники ресурсної стійкості, ліквідності, ділової активності, фінансової результативності на певну дату для усіх банків України;
- 2) розрахувати інтегральні таксономічні показники за кожною групою;
- 3) сформувати шкали інтегральних показників на основі правила "трьох сигм";
- 4) визначити кількість банків, які мають високі, середні, низькі значення інтегральних показників на кожній стадії життєвого циклу.

Очікуваний результат виконання завдання: у результаті виконання завдання здобувач має надати інформацію про виявлені спільні закономірності щодо рівнів фінансових показників на кожній стадії життєвого циклу банку та сформувати пріоритетні напрями управління фінансами. Наприклад: на стадії екстенсивного зростання банки мають переважно середній і високий рівні ресурсної стійкості та фінансової результативності, середній рівень ліквідності, середній і низький рівні ділової активності, тому фінансовим пріоритетом для таких банків має бути покращення структури ресурсів у напрямку нарощування робочих активів та забезпечення їх якості.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		

64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовними модулями

Завдання для практичних занять	Змістовий модуль 1										Змістовий модуль 2										Сума балів
	ЗПЗ1	ЗПЗ2	ЗПЗ3	ЗПЗ4	ЗПЗ5	ЗПЗ6	ЗПЗ7	ЗПЗ8	ЗПЗ9	ЗПЗ10	ЗПЗ11	ЗПЗ12	ЗПЗ13	ЗПЗ14	ЗПЗ15	ЗПЗ16	ЗПЗ17	ЗПЗ18	ЗПЗ19	ЗПЗ20	
Максимальна кількість балів	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	20

ЗПЗ – завдання для практичних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача та іншої академічної документації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

5.1. Основна

1. Губарева І.О. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник / І.О. Губарева, О.М. Штаєр. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2012. – 240 с.
2. Івахненко С. В. Фінансовий контролінг. Методи та інформаційні технології [Текст] / С. В. Івахненко, О. В. Мелих. – К. : Знання, 2009. – 319 с.
3. Колодізев О. М. Фінансовий менеджмент у банку: методологія прийняття рішень у банківській сфері: Навчальний посібник / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, І.О. Губарева. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 408 с.
4. Контролінг як технологія управління фінансовими та нефінансовими структурами : монографія / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, К. М. Азізова, М. В. Максимова. – Х. : ХНЕУ, 2014. – 352 с.
5. Лебідь О.В. Бюджетування у банках : навч. посіб. / О.В. Лебідь. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 274 с.
6. Лубенченко О. Е. Фінансовий контролінг суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посіб. / О. Е. Лубенченко, Н. В. Акмаєва, І. Л. Чабаненко. – Алчевськ : ДонДТУ, 2010. – 116 с.

7. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг [Текст] : навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. – К. : КНЕУ, 2013. – 407 с.

8. Чмутова І. М. Збалансована система показників як інструмент визначення та реалізації конкурентної стратегії банку / І. М. Чмутова, О. С. Безродна // Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств: кол. моногр. у 4 т. / за ред. О. А. Паршиной. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 3 – С. 7–22.

9. Чмутова І. М. Сучасні технології фінансового менеджменту банку: методологія формування на стадіях життєвого циклу : монографія / І. М. Чмутова. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. – 468 с.

10. Чмутова І. М. Аналіз відтворювальних процесів у банківській сфері / І. М. Чмутова // Управління процесами відтворення у виробничій та фінансовій сферах : монографія / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Х. : ХНЕУ, 2013. – С. 137–224

11. Чмутова І. М. Технології бюджетування та фінансового контролінгу у системі функцій фінансового управління банком / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Соціально-економічні аспекти розвитку суспільства : монографія / за ред. М. О. Кизима. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – С. 219–244.

5.2. Додаткова

12. Каплан Роберт С. Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие ССП / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон; пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 416 с.

13. Протасов Д. В. Теория и практика применения технологии бенчмаркинга для улучшения качества деятельности организации : монография / Д.В. Протасов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 80 с.

14. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / І.В. Сало, О.А. Криклій. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 314 с.

15. Самородов Б. В. Методологія управління фінансовим розвитком банку : монографія / Б.В. Самородов. – К. : УБС НБУ, 2012. – 307 с.

16. Филиппова І. Г. Контролінг як технологія управління організацією: навчальний посібник / І.Г. Филиппова, В.Г. Сумцов, Г.С. Балахнін. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – 240 с.

17. Хольнова Е. Г. Теория и методология формирования и развития отечественного менеджмента банка : монография / Е.Г. Хольнова. – СПб. : СПбГИЭУ, 2008. – 254 с.

5.3. Ресурси Інтернет

18. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ від 02.06.2009 р. № 315, із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

19. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

20. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

21. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

22. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.